

ЖЫЦЦЕ БЕЛАРУСА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрес Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12. m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача святачных дзён. Адміністр. ад 9 да 3
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 эл. Для заграіцы удвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.
Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за ралок пятагу ў 1 шп.

№ 18.

Вільня, Субота, 7-га лістапада 1925 г.

Год I.

9 лістапада с. г. распачынае свае апэрацыі БЕЛАРУСКІ КААПЭРАТЫЎНЫ БАНК (ВІЛЬНЯ, ВІЛЕНСКАЯ 8).

Банк будзе чынны што-дня, апрача святау,
пакуль-што ад 5 да 7 гадз. папал.

ДЫРЭКЦЫЯ.

Важны крок.

Палажэнне беларусаў пад Польшчай, паміж іншым, сталася асабліва цяжкім затым, што, ня маючы абсалютна ніякага падтрыманьня з боку дзяржаўнага скарбу на нашу культурную і эканамічную працу, мы не маглі ніяк наладзіць сваімі сіламі патрэбных нам устаноў.

Гэта—зусім зразумелае зьявішча. Народ наш, які дачыста згалеў пасля ваеннае руйны, ня толькі ня меў магчымасьці адбудаваць тое, што знішчыла вайна, але за апошнія гады—у сувязі з агульным эканамічным крызісам у Польшчы—далей галеў і руйнаваўся...

Праца, якую беларусы вялі і вядуць саматугам дзеля падняцця сваей культуры і матэрыяльнага дабрабыту, сустракае на сваей дарозе наагул неперажывальны перашкоды. Аб школах нашых, якія пасля выданьня „языковых законаў“ аказаліся аканчальна зліквідаванымі, ня будзем тут паўтараць таго, што і так усім ведама. Але і праца над эканамічным падняццем нашае вёскі сустракае ня меншыя перашкоды.

Усім ведама сумная гісторыя Віленскага Саюзу Каапэратываў, які ў момэнт умацаваньня тутакра польскае ўлады працвітаў і гуртаваў больш за сотню чыста беларускіх сялянскіх каапэратываў. Саюз меў цэлы рад выдатных каапэратывных дзеячоў, якія не шкадавалі ні сіл, ні працы дзеля наладжаньня на вёсцы эканамічнае самапомачы ў пастаці каапэратывных таварыстваў. Але проці гэтага Саюзу і была паведзена непрымірмая кампанія з боку скарбу адмаўляўшага яму ўсякіх крэдытаў, і з боку польскага грамадзянства ўсіх кірункаў, стараўшагася часта зусім недастойнымі спосабамі разьбіваць працу і самастойнасьць гэтае нязвычайна важнае беларускае эканамічнае пляцоўкі.

Вачучы, што бяз грошы і крэдыту каапэратывнае праца ня можа разьвівацца, і што Саюз з гэтае прычыны можа ўтраціць сваю нацыянальную самастойнасьць, беларускія паслы ў Сойме, калі настаў „лібэральны“ кабінэт генарала Сікорскага, прасілі ўрад аб зацьверджальні статуту Беларускага Банку, які сваей галоўнай мэтай стаўляў іменна падтрыманьне крэдытам беларускае вяскованае каапэрацыі. Пан Сікорскі напісаў на статуце, каб міністэрства фінансаў зацьвердзіла Банк, але, праўдалагодна, адначасна па тэлефону сказаў міністру фінансаў нешта другое, бо той Банку не зацьвердзіў...

Гэты паступак ураду быў апошнім ударам нашай самастойнай каапэрацыі. Саюз,

утраціўшы надзею мець сваю крыніцу таннага крэдыту, быў прымусаны ісьці на кампраміс з палякамі, якія і знішчылі яго беларускі характар, ды і наагул давялі блізу да поўнага заняпаду: Саюз абярнуўся ў філію варшаўскага саюзу „Spółem“, арганізацыі з чыста польскім нацыянальным духам.

Аднак, гэтыя няўдачы толькі йшчэ больш пераканалі беларускіх грамадзкіх дзеячоў у правільнасьці думкі аб патрэбе наладзіць сваю

„Чырвоная гвардыя пана прэм'ера“.

Радзкаяльная часопісь „Wolność“ зьяшчае вельмі трафны артыкул аб тэй ролі, якую іграюць цяпер у „стабілізацыі польскай рэакцыі“ паны польскія сацыялісты.

Як ведама, у апошнім расшчым галасаваньні Сойму ўрад братаў Грабскіх падтрымаў у кампаніі з „хрысьціянскімі“ абшарнікамі—дубажэкамі, з хрысьціянскімі „дэмакратамі“—карфантаўцамі і „хрысьціянскімі“ жываедамі-эндэкамі—так жа і паны пэпэсы... Гэткім чынам, пэпэсы заступілі ў былой „Пяста-Хіене“ пястоўцаў, якія ўжо не захацелі больш браць на сабе адказнасьць за ўрад, які руйнуе апошнія рэсурсы краю.

Газэта дасьціпна кажа, што можа гэта—дзеля таго, што абодва браты Грабскія перад тым, як зрабіцца заўзятымі эндэкамі, былі сацыялістамі, а нават—аднымі з закладчыкаў гэтай слаўнай партыі! „Урад Грабскага,—кажа газэта,—так сказаць, ляжыць апраўчана галавой на правіцы, а нагамі на ППС“. Ясна, што, ня маючы ніякай падпору пасярэдзіне, урад ня можа доўга ўтрымацца ў такім нявыгадным палажэньні і хутка музіць зваліцца“.

Дзя справядлівасьці трэба сьцьвердзіць, што ня ўсе пэпэсы дайшлі ўжо да такога агіднага опартунізму.—Знаешлося ўсё-ж такі 14 паслоў на 41, якія не галасавалі за братаў Грабскіх, так ці інакш вывярнуўшыся ад звязваючай іх партыйнай дысцыпліны. Не галасавалі перад усім паслы-работнікі. Гэта—вельмі важны знак насляваючага расколу і развалу партыі—адыходу ад яе работніцкіх паслоў... Але і сярод інтэлігентнаў знайшлося 4—5 пратэстантаў, з якіх адначым нашага мінчука, „былога“ сябры Беларускай Сац. Грамады, п. Земенцкага.

Большасьць партыі пайшла на службу да ўраду прамыслоўцоў і абшарнікаў.

„Што звязывае ўсіх гэтых паноў з сацыялізмам, трудна сказаць“,—кажа газэта. „З работніцкай масай яны даўно страцілі ўсялякі беспасрэдні кантакт.—Ня ведаюць яе бяды, яе цяжкасьці“. Усе ўнутраныя справы яны даўно ўжо разглядаюць не з пагляду работніцкай клясы, але з пункту гледжаньня... Лёкарно! Яны даўно ўжо—„вялікія палітыкі“ і ўрадавыя раз'ездныя рэкламныя агенты братаў Грабскіх, якія іх расьсялаюць за добрыя „прагонны“ і „сутачныя“ па Жэневам, Лёкарнам, Люганам, каб бажыцца, што ў Польшчы „всё благополучно“,—што чуцькі аб тэроры, катаваньнях у вастрогах, аздаействах урадоўцаў,—усё гэта ілжывыя „інтрыгі ворагаў“ Польскай дзяржавы“...

Вось яна, — гэтая „чырвоная гвардыя пана

беларускую фінансавую ўстанову дзеля падтрыманьня крэдытам нашых эканамічных арганізацыяў, перад усім—каапэратываў. І вось гурток людзей добрай волі прыступіў да арганізацыі такой банкаўскай установы, якая хоць у абмяжованых граніцах выпайняла-бы заданьне незацьверджанага ўрадам вялікага акцыянага Беларускага Банку. Найбольш адпаведнай формай для гэтае арганізацыі было прызнана каапэратывнае таварыства—пад назовам „Беларускі Каапэратывны Банк“.

Статут гэтага крэдытовага каапэратыву ўжо зацьверджаны, выбрана Наглядная Рада і Урад, сабраны па і—ў нядзелю, 8 гэтага лістапада, „Беларускі Каапэратывны Банк“ у Вільні будзе адчынены.

Ведама, гэты першы крок на дарозе да фінансаванае самапомачы беларускага грамадзянства дасягне сваей мэты, калі нашае грамадзянства прыложыць сваю руку да распачатае працы, калі сваім учасьцем, як пайшчыкі, усе, хто мае магчымасьць, павялічыць засобы таварыства і ягоныя магчымасьці дапамагчы крэдытам у першы чарод нашым заняпаўшым ад безграшоўя вясковым каапэратывам. Толькі маючы сваю фінансавую ўстанову, абпертую на прынцыпах не спэкуляцыі, а каапэрацыі, здолее распачаць працу над сваей адбудовай і беларуская народная каапэрацыя.

прэм'ера“, якая бароніць яго ад тых работніцкіх і сялянскіх масаў, якія ўрад, служачы абшарнікам і прамыслоўцам, апаноўвае і руйнуе дарэшты! Бароніць спрытна, упорна—коштам усіх сваіх былых „лэзунгаў“ і „традыцыяў“, бароніць, як могуць бароніць сваіх бацькоў-абшарнікаў толькі „сацыялістычныя“ сыныкі!.. Бо-ж расказывае-ж аўтар артыкулу характэрны анекдот з „біяграфіі польскага сацыялізму“—аб тым, як яшчэ студэнтамі, абодва браты Грабскія „рабілі забастоўку“ батракоў у маёнтку свайго бацькі, што зусім не перашкодзіла атрымаць ім у спадчыне па бацьку цэлым і нятыкальным гэты самы маёнтак... Якраз гэтак робяць гэтыя „забастоўкі“ сучасныя пэпэсы!..

С о й м.

Кс. Станкевіч—аб палажэньні ў Зах. Беларусі.

На паседжаньні Сойму 22 кастрычніка ў часе дыскусіі аб экспозэ прэм'ера Грабскага беларускі дэпутат кс. Станкевіч сказаў вялікую прамову аб палажэньні Зах. Беларусі. Бяром важнейшыя мейсцы і станаграфічнае справядзачы, надрукаванай у „Bielskuskaj Krynicy“.

Самаўрады.

„Нашыя гміны і паветы—пазбаўленыя праз польскую ўладу нават тэй цені самаўраду, які яны мелі даўней з ласкі расейскага цара.“

На пасадах войтаў і пісароў гмінных рэдка ўжо народ наш бачыць чалавека мясцовага, нацыянальна і сацыяльна збліжанага да сябе.

Сядзіць там чужыяны (пас. Хруцкі: прывезеныя), якія сьмяюцца з яго патрэб, пачынаньняў, мовы, з яго самога.

А Стараста павятова там ёсьць панам абсалютным, панаваньне якога ў гэтым кірунку так далёка пасунута, што ён па закону зьяўляецца старшынёй сэйміку павятовага.

Сьмела сказаць можна, што павет гэта ёсьць уласны фальварак Старасты, а слова самаўрад знача столькі, што самаволя Старасты.

Дзеля таго нічога дзіўнага, што адпаведна да апісаных адносінаў выдзедца ў павеце гаспадарка грамадзяка.

Сьцьверджава, што падаткі гмінныя і сэйміковыя ў чатыры разы перавышаюць падаткі дзяржаўныя, а йдуць яны на нязлічаны лік урадоўцаў, а таксама на аўтамабілі для п.п. Старастаў, для іх заступнікаў, для розных рэфэрэнтаў павятовых і наагул на рознароднасьць і прыемнасьць вясковага жыцьця гэтых паноў.

Гэтак марнуецца крывава грош мазалёў селяніна“.

Адміністрацыя і паліцыя.

„З таго ўжо, што сказана аб самаўрадавым жыцці нашага сялянства, лёгка можна дадумацца, як выглядаць адносіны да яго адміністрацыі і паліцыі. Страшны гэта абраз! Жудасьці свай прымінае найгоршыя моманты в часоў расейскіх. Тэрор, правакацыя, фальшывыя даносы і на іх падставе масовыя арышты, біццё, палучанае часамі з забойствам на смерць (ёсьць і такія здарэнні) — вось спосабы, якімі намі кіруе польская адміністрацыя і паліцыя.

Улады адміністрацыйна паліцэйскія да таго дайшлі на нашых землях, што на нашыя соймавыя інтэрпеляцыі ня то што ня поўныя, але проста лгарскія лацкі адказы. Відаць, яны пэўныя, што вышэйшыя ўлады не палічаць ім гэтага за зно.

Вось прыклад. У адказ на інтэрпеляцыю Бел. Клубу з дня 27.IV.1925 г. да п. Міністра Унутраных спраў у справе масавых арыштаў у Наваградчыне, у пункце 7, між іншым, гаворыцца: „Між Юшко ня быў зусім арыштаваны і рэвізіі ў яго зусім ня было“, што цалком нягодна з праўдай, бо Юшко гэты па сённяшні дзень знаходзіцца ў турме, што таксама сьцьвярджае адказ Міністра Справядлівасці на інтэрпеляцыю таго в Клубу з дня 26.V.1925 г. у справе прысьвятнення судовага следства ў зьвязку з тымі-ж арыштамі. У адказе тым, між іншым, гаворыцца: „...што датыча 8 асоб, названых у інтэрпеляцыі, цяпер толькі два з іх: Мікалай Юшка і Зыгала Ян знаходзяцца ў следчым арышце“... (Голас: А Рачкевіч кажа, што не арыштаваныя)“.

„Ustawy językowe“.

„Ня менш цікавыя адносіны адміністрацыі да выкавання языковых уставаў. У гэтым кірунку адміністрацыя на нашых землях, відаць, пераняла цалком палітыку ўлад цэнтральных.

Староста Дзвісненскага павету ў Глыбокім, пан Кавалеўскі, пасылаючы кс. Віктару Шувовічу, пробащчу ў Барадвешчах, адмоўны адказ у справе сьценічнага прадстаўленьня, сваю адмову даказвае тым, што няведама яму, ці сябры камітэту парафіяльнага, якія бралі на сябе адказнасьць за прадстаўленьне, маюць польскае абыватэльства, а што за гэтым ідзе — ці маюць яны права карыстаць з уставаў языковых!.. Ручаю, што сьвет прайшоўшы, ня знойдзем большага прытворства і дацэйшай самаволі, як у гэтага каццяка, у руках каторага спачывае ўлада над нашым прызначаным сялянствам Дзвісненшчыны. (Голас: Які каццяк, гэта проста ідыёт). Пры гэтым дадаю, што каццелі паставіць на сьцене п'есу „Птушка Шчасьця“, пэнзураваную праз ваяводскую ўладу і дужа часта стаўленую на сьцене беларускай, а сябры камітэту, гэта—адвечныя грамадзяне свай паракхіі. Усё гэта не магло быць няведаным гэтаму старасьце“!.

Беларускі друк.

„Таксама надзвычайна цяжка прыходзіцца беларускаму друку.

Камісар Ураду на места Вільню канфіскуе нашы газеты безпэрэмонна. Да таго дайшло, што Белар. Клуб мавіцца ўнясьці прашаньне ў Сейме аб зацьверджаньні ў Вільню прэвэнцыйнай цензуры.

Польскай чорнасоценнай прэсе, з ласкі п. Камісара Ураду ў Вільні, можна пісаць самыя дзікія лгарствы на беларусаў, правакуючы такім чынам проці

нас адміністрацыйную ўладу, а нашу прэсу, за спраставаньне лгарства, той жа Камісар безпэрэмонна канфіскуе.

Калі ў Жодзішкі прыехала біскупская камісія для разгляданьня на месцы спору беларуска-польскага і калі камандайт пастарунку паліцыі ў патрыятычным захопленні прыцягнуў на сьвянтар пад кацьцёл куліёт, з мэтай стэрэорываваць беларусаў, а калі, аднак, зрабіць гэтага не ўдалося і людзасьць стойка вытрымала пры сваім жадаўні беларускае мовы ў кацьцэле ў дадатковым набажэнстве, „Dziennik Wileński“ з яўна правакацыйнай мэтай апісаў гэтае здарэньне, як: „krwawa masakrę Polaków przez Białorusinów“, што было дзікім лгарствам і што, аднак, яму гэта сышло бяскарна, а беларуская газета „Кругніца“ была скапфіскавана на mocy 263 арт. К. К. за зьмяшчэньне абектыўнага аб'ясненьня здарэньня ў Жодзішках. У гэтым выпадку Камісар Ураду на м. Вільню паступіў з намі куды горш, як згодна з прыслоўем: Quod licet Jovi, non licet bovi“ *).

Школа.

„П. Міністар Асьветы Ст. Грабскі зусім зьнішчае нашу школу.

Нічога, што народ наш падпісаў дэкларацыю на 400 школ з роднай выкладовай мовай, — даецца яму школа толькі польская. Дарэмныя таксама высілкі беларусаў у кірунку закладаньня сваіх школ прыватных. Бо вось, Таварыства Беларускае Школы ў Радашкавічах падало ладаньне школьнаму інспэктару ў Слоніме з просьбай аб адкрыцьці 13 беларускіх прыватных школ. І што ж? Пан інспэктар не натурбаваўся нават адказаць, а цяперашні Мін. Асьветы ў адказ на нашу інтэрпеляцыю ў гэтай справе заявіў, што ўсё ў парадку, што, дзе прасілі школы, там на яе даць дазвол.

Словам, беларускае пачатковае школьніцтва пан Мін. зьнішчыў. Цяпер прыступіў ён да зьнішчэньня нашай сярэдняй школы. Пасьледні яго плян у гэтым кірунку—загад навічаньня палюльскіх гісторыі агульнай і географіі, побач з многімі іншымі польскімі прадметамі, ужо ўстаноўленымі“.

Рэлігійныя справы.

Далей прамоўца затрымаўся на барацьбе ўлады з беларушчынай у касьцэле і царкве, адначайшыя вядомыя ўжо нашым чытачом здарэньні з кс. Гадлеўскім і ў Вільнянскай Праваслаўнай Духовнай Сьмінарыі.

Палажэньне гаспадарчае.

„Да ўсіх гэтых жудасьцей, у якіх апынуўся наш народ, мому дадаць яшчэ адну найгоршую, а гэта гаспадарчую, у якой ён апынуўся, дзякуючы гаспадарча-фінансавому крызісу ў Польшчы і дзякуючы палітыцы польскіх урадаў. Палітыка ўраду п. Грабскага, як і пашарэньні урадаў, коштам дробных і сярэдніх хлеба-робаў, паддзяраваючы вялікі прамысел, набыла абніжыла вартасьць прадуктаў сялянскіх і нязмерна падвысіла фабрычны прадукт, неабходны для селяніна, а што за гэтым ідзе—абгаліла вёску, а падвысіўшы напругу да скаазачных разьмераў, давала яе больш чым да галіты. А трэба-ж помніць, што Польшча ёсьць краем прад усім земляробскім і што насяленьне земляробаў састаўляе 70 проц. усей людзасьці“.

* Што можна Евішу, таго быку ня можна.

Сэнацкія папраўкі да „зямельнай рэформы“ ў Сейме.

У Сейме на пленуме распачалася дыскусія і галасаваньне над папраўкамі, унесенымі Сэнатам у прыняты Сеймам законапраект аб „зямельнай рэформе“. Ведама, што Сэнат вельмі значна пагоршыў—на карысьць абшарнікаў—нават пястахіена-пэпэсаўскі праект, які прайшоў праз Сейм, праект (з якім тагды, сьпярша грозна распачаўшы абструкцыю, у канцы пагадзіўся і Клуб Вызваленьня), здрадзіўшы сваіх выбаршчыкаў-сялян, а перад усім і найагідней—сялян-беларусаў. Цяпер Вызваленьне, баючыся аканчальнай утраты даверыя сярод сялянства на магчымых (можка і хутка) выбарах,—паставіла ратаваць сваю „апінію“. К вялікаму абурэньню пэпэсаўцаў уся радыкальная сялянская лявіца Сейму, у тым ліку і Вызваленьне, пачалі рапучую абструкцыю проці сэнацкіх паправак, якія аднак-жа неак прымаюцца большасцю Сейму. Вызваленьне, згодна з наказам Сейму, трэбуе паіменнага галасаваньня кожнай папраўкі, што „пагражае“ зацягнуць усю справу на некалькі тыдняў.

Пястоўцы, ратуючы законапраект, галасуюць за тых сэнацкіх папраўкі, якія моцна б'юць па рэформе, хоць проці іх яны сьпярша галасавалі ў Сейме. Але ў далейшым можа высьці так, што пры галасаваньні проці тэй ці іншай папраўкі Сэнату будзе звычайная большасьць галасоў. Тады будзе адінуты ўвесь законапраект, што выразна мае на мёде тактыку ўсей радыкальнай і сацыялістычнай сялянскай лявіцы Сейму.

На барацьбу з ёю пэпэсы павычлі Хіена-Пясту свайго пад-маршала Морачэўскага, вялікага мастака на гэтыя штукі. Але і той ня даў рады. Урэшце паседжаньне было спынена, справа сэнацкіх паправак адложена аж да чэцьвера. За гэтыя дні пястоўцы ізноў, відаць, маюць надзею згаварыцца з вызваленьцамі, каб ізноў раскалоць сялянскую апазіцыю.

Самаўрадавыя законапраекты скрануліся з мейсца.

Больш як два гады вылежываюцца ў цёплым камісійным ложку знамянітыя хіена-пястоўскія законапраекты аб „старастовым самаўрадзе“—языковым, мястовым і павятовым у Польшчы. Як ведама, ад абароны гэтых урадавых законапраектаў адмовіўся тады, уносячы іх у Сейм, нават сам міністар унутраных спраў п. Солтан. Некалькі разоў ужо ў камісіі ўздымалася барацьба дзвюх непрымірных групаў, якія ніяк ня могуць і дагэтуль дайсьці да кампрамісу.

Справа ў тым, што, захапіўшы вялізарныя тэрыторыі з няпольскім насяленьнем, якое зьвярны нацыяналізм польскай палітыкі адпіннуў на заўсёды ад польскай дзяржаўнасьці, Польшча стварыла такое палажэньне, што мусьць зрабіць адно з двух: або даць запраўдны самаўрад згодна з Польскай Канстытуцыяй і тым фактычна аддаць усю грамадзка-гаспадарчую справу ў рукі нацыянальнай большасьці на гэтых тэрыторыях, або барацьбу перад усім і ратаваць гаспадарчую ўладу ў краі польскай меншасьці, так-званых „красавікоў“, але—ноштам Польскай Канстытуцыі... .

Свой аб сваіх.

(Прамова Рамана Дмовскага).

На апошняй канфэрэнцыі эндэцкай Галоўнай Рады найвялікшы павадыр польскіх нацыяналістаў сказаў вельмі цікавую прамову, у якой нагаварыў шмат трафных, але горкіх, рэчаў аб нацыянальным характары палякоў і аб прычынах няўдачы іх дзяржаўнай працы.

Дмовскі сьцьвярджае, што палякі не спадазявана дый незаслужана дасталі дзяржаўную незалежнасьць, да якой былі зусім непадгатаваны... Атрымаўшы ўласную дзяржаву, палякі зразумелі гаспадарства, „як пастаўленую перад імі міску з стравай“, да якой трэба толькі „кінуць грамадой, каб есьці і наліхваць сабе кішані, бо—наша Польшча ўжо ёсьць“... „І пачаліся тады выперадкі ў бегу да карыта, выперадкі асабістых інтарэсаў і амбіцыяў“... „Кожны лічыў, што ён можа правіць Польшчай, што ён прызваны быць высокім урадоўцам; кожны лічыў, што ён павінен зрабіць сабе маёнтка на Польшчы“... І вось, пасыла некалькіх гадоў гэткага нацыянальнага „высьцігу да карыта“, прыйшла цяпер „хвіліна, калі ўсе пачулі пустаў у кішані, а хутка пачуюць і ў трыбуе“... „І цяпер, расчараваныя, ўсе кажучь: „Э, калі гэтка Польшча, дык на што яна нам!“. Маладая дзяржава, як і кожны чалавек з моладу, павінен працаваць і зарабляць грошы, тады абодва—праз якіх 30—40 гадоў—нечага даробіцца... „Але, калі хто пачынае з таго, што купляе сабе аўтамабіль, будзе вялікі і раскошныя пакоі, дык той—у кароткі час кляпне“... „А ці-ж мы пачыналі нашае жыццё, як той разумны чалавек?“—пытаньне шчыры аратар. — „Ці-ж мы ўзяліся да працы? Не,—мы адразу пачалі кідаць грашмі прыватна і публічна“... Мы накуплялі сабе ўсё найдарожэйшае (ведама-ж, перад усім у пекнай саюзьніцы Францыі, фабрыкантам якой было гэта вельмі карысна!), як быццам мы былі найбагацейшым народам у свеце“... „Кідалі мы грошы направа і налева“ (ведама-ж „мы“, гэта — паны, а грошы у канцы канцоў бралі з работніка і „хлопа“...). „Ка-

лі хто (ведама-ж з палякоў дый то пераважна з паноў) ня меў заняцьця, тады яму казалі: ідзі, зробім цябе ўрадоўцам,—вось маеш аўтамабіль—катайся!“ (бо ўсё роўна—„хлоп“ запраце дый заплаціць за ўсё)... Кожны думаў толькі аб тым, каб у гэтай уласнай дзяржаўнай цукерні ня толькі пасядзець, нічога ня робячы і чэшучы язык, але яшчэ і напіцца дарма „дзяржаўнага ліманэду“... А трэба было рабіць якраз наадварот: атрымаўшы зваліўшаеся з вэрсальскага неба ўласнае гаспадарства, сьпярша здаволіць толькі найважнейшыя патрэбы дзяржаўнага жыцця.—„Хай-бы нашы міністры сядзелі ў сваіх габінэтах за простымі сасновымі сталамі, толькі-б наш бюджэт быў у парадку,—дык тады пэўна-ж, што за-граніцай нас больш бы шанавалі“... А калі кожны, замест працы і ашчаднасьці, „udawał hrabiego“, дык і маюць у выніку усё тое, што ёсьць... .

Палякі, кажа Дмовскі, „народ—без капіталу, без гатоўкі, дык павінны быць ашчаднымі“... Але гэта якраз—найбольш няпрыемна для народу, які, як палякі, „любіць папанску ня толькі пажыць, але і па-панску пафарсеіць, дый найбольш выдае не на патрэбы, а на тое, каб паназаць сябе!“ „Паляк ня гэтуты дбае аб тое, каб нечым быць запраўды, столькі аб тое, каб выдавацца другім тым, чым ён хоча быць“... .

У канцы „największy mąż stanu“ („найвялікшы монж стану“) буржуазнай Польшчы сьцьвярджае, што старая капіталістычная Эўропа „ідзе на дзіды“... Паўстане новая Эўропа, Эўропа працы, у якой Польшчы і трэба канкураваць у кожнай галіне“. Але, сьцьвярджае шчыры аратар, паляк ніколі ўжо гэтым асабістым аматарам працы ня быў... А калі ішчэ атрымаў нарэшце адбудаваць для яго Айчыну, тады ўжо сказаў сабе: ну, цяпер якраз на тое нам адбудаваць Польшчу, каб мы маглі сабе адпачыць... на лоне вольнай Айчыны“... А каб быў хто, каб працаваць за паноў, — дадама мы,—дык палякі да—адбудаваць для іх у Вэрсалі айчыны дадалі яшчэ самі сабе—сілай выгадна праданага ім прывязвай Францыяй аружжа—пабітыя і безаружныя ў выніку вайны тэрыторыі беларусаў, украінцаў і немцаў... .

П. Дмовскі прадбачыць блізкі крах буржуаз-

най Эўропы... І—не шкадуе яе... „Усё роўна — хай увесь сьвет валіцца, хай сьвет перавярнецца дагары нагамі“... „Ідзе толькі аб тое, каб уцалела наша (буржуазная?) Польшча“... .

Зусім сьлушна, але толькі—як-жа гэта зрабіць з такім „нацыянальным характарам“, які замест працы цягне... „да карыта“! дый замест таго, каб нечым быць запраўды, хоча толькі „выдавацца“? Інакш кажучы,—адтварыўшы ў сабе найагіднейшую спадчыну царскага, кайзэраўскага дый яшчэ „апостальскага“ (аўстрыяцкага) рэжыму, выдавацца „найдемэкратычнай дзяржавай у свеце“?!

Зразумела, усё тое, што сказаў павадыр польскай эндэцыі, графна азначае „нацыянальны характар“ польскага панства, сталецкія прывыкшга да дармовага „карыта“; але ўсё гэта ня мае нічога супольнага з польскім народам,—не датычыць польскага работніка і селяніна, які дагэтуль толькі і рабілі, што ахвярна напаўнялі сваёй працай „карыта“ для сваіх „прыраджонных“, „расовых“... паноў! Але што небяспэка заражэньня гэтым „нацыянальным характарам“ ад сваіх вярхоў пагражае і польскаму народу, у гэтым ня можа быць ніякага сумліву. То ідэал „дзяржаўнага карыта“—коштам аружна захоўленых і падбітых народаў,—які ставіць сучасная імперыялістычная Польшча перад усім польскім народам, бясспрэчна сьведчыць аб гэтай небяспэцы. Каб утрымацца самай, польская буржуазія (былая шляхта) імкнецца прышчэпіць паразытную псыхалёгію ўсяму польскаму народу, — нават польскаму сялянству!—спакушаючы яго — „зямлей і ўладай“ на „крэсах“, адвечным скарам беларускага гаспадары—хлебароба... Дзеля таго якраз — дзеля гэтай шырокай праграмы дэмаралізацыі (ушляхцецьня“, як кажа п. Пігон) польскага сялянства—і захоплены „Крэсы“, дзе яно павінна прайсьці найлепшую „паўшэхную школу“ гэткай бэстыялізацыі,—займаючы тут становішчы паліцыянтаў, стражнікаў і—асаднікаў... .

Хіена-п'ястоўскія законапраекты выразна і рашуча пайшлі на шляху цынчнага гвалту над Канстытуцыяй, даючы паліаком на некалькі выбарных галасоў і тым ламаючы роўнасць грамадзян у Польшы. Гэты шлях рашуча бароніць права, разумеючы ўсю забойчасць для польскага элементу на „Крэсах“... Польскай Канстытуцыі! Але польская лівіца, нават п'ястэсы, не дайшла яшчэ да таго, каб згадзіцца выразна на гэта. І вось, цяпер сам п. маршалак Ратай хоча знайсці нейкі „прызваіты кампраміс“, каб — і польскія „ваўкі“ на „Крэсах“ былі сыты і... няпольскія „бараны“ былі „цэлы“—прынамаю для Жэневы...

Што выдзе з пачыну талентнага п'ястоўца, ня ведаем. Толькі самаўраду ў Польшчы, як ня было, так і няма. А на „Крэсах“—і ня будзе...

Важнейшыя здарэнні. У Польшчы.

Мін. Сікорскі склікае Раду Абароны Дзяржавы.

Газеты падалі сэнсацыйную вестку аб тым, што ваенны міністар Сікорскі склікае Раду Абароны Дзяржавы—„з прычыны труднасцяў, якія паўстаюць дзеля недахватку крэдытаў, прадбачаных у бюджэце 1925 г., а таксама з прычыны прадбачаных ашчаднасцяў у ваенным бюджэце Польшчы на 1926 г.“.

Інакш і ясней кажучы: мін. Сікорскі кліча сяброў Рады бараніць ваенны бюджэт Польшчы ад прэм'ера Грабскага, з якім пачынае рашучую барацьбу... Вельмі цікавая і, відаць, цяжарная вынікам будзе барацьба...

Апраўданне ўкраінскіх паслоў.

Засуджаныя Роўненскім акружным судом за „падбураючыя“ пасольскія справаздачы сваім выбаршчыкам украінскія паслы Васыньчук, Чучмай і Казіцкі Апеляцыйным судом у Львове апраўданы зусім.

Як ведама, роўненскі суд не пашкадаваў паслам — за спаўненне імі свайго пасольскага абавязку—Чучымаю 2 гадоў вастрогу, а Васыньчуку і Казіцкаму—на 1 годзе...

Суд над правакатарам.

29 кастрычніка с. г. ў Варшаве адбыўся Суд над Траяноўскім, які фабрыкаваў бомбы і выдаваў газету „Walka Ludu“.

На судовым працэсе Траяноўскі сказаў: „Я фабрыкаваў гэтыя бомбы па загаду паліцыі, а таксама і газету „Walka Ludu“ выдаваў па прыказу паліцыі, ды па яе загаду змяшчаў досыць рэвалюцыйныя стацьці. Я — гаварыў далей Траяноўскі—быў канфідэнтам паліцыі, рабіў усё па яе загаду, а пры фабрыкаванні бомбаў я страціў нават вока. Я выпаўняў даручэнне ўлады і быў пэўны, што ўлада мяне абароніць. Але-ж гэта ня сталася, і цяпер я мушу выявіць праўду“.

Абаронца Траяноўскага прасіў, каб выклікаць сьведкаў паліцэйскіх камісараў, па загаду якіх Траяноўскі вёў правакатыйную работу, але Трыбунал у гэтым адмовіў і засудзіў Траяноўскага на год турмы.

Замах на цягнік.

На лініі Варшава-Кракаў на паспешны цягнік зроблены замах. Каля станцыі Порай няведомыя людзі пачалі абстрэліваць вагоны. Некалькі куляў папала ў вагон, дзе сядзеў ген. Шпэтыцкі.

Заграніцай.

Радавае консульства ў Гданску.

Толькі што Радава ўрад атрымаў доўга адмаўляную згоду ад гданскага Сэнату і польскага ўраду на ўзнаўленне расейскага консульства ў Гданску. Цяпер нарэшце справа ўладжана, былы гмах „Расейскага Палацу“ перадааны ССРР, і назначаны ўжо новы консул — раднік радавага пасольства ў Варшаве мянчук-беларус Ульянаў.

Згода і польскага ўраду была патрэбна дзеля таго, што, паводле трактату, заграічная палітыка Вольнага Места падлягае кантролю Польшчы. Згода гэта атрымана, відаць, як адзін з вынікаў агульнага „распружэння“ адносінаў між Польшчай і ССРР.

Будзённы арганізуе казацкія палкі.

З Масквы ішучы: Будзённы выехаў у Растоў на Доне, дзе мае маліцца распачаць працу па арганізацыі казацкіх палкоў, якія будуць падобны да арганізацыі казакоў царскіх часоў. Казацкія палкі будуць карыстацца радам прывілеяў. Афіцыйны навоў гэтых часцей будзе: „Тэрытарыяльныя конныя аддзель“. Казацкая людская досыць прыхільна прывітала гэты новы спосаб арганізацыі.

Сумліны лёс Лёкарніскіх Трактатаў.

Спрытная ігра нямецкіх нацыяналістаў, якія станавілі зусім не сьмяшпаца з зацверджаннем Лёкарніскіх Трактатаў, каб... даць час Англіі і Францыі выканаць сьпярга ўсе іх абяцанкі ў справе эвакуацыі акупаваных нямецкіх тэрыторыяў і іншых уступах Нямецчыне, — заравіла, здаецца, і ўсе іншыя клубы нямецкага парламанту... Французскія газеты ішучы, быццам ужо адны толькі сацыял-дэмакраты без усяля-

кіх агаворак і засьпярагаў прымаюць апрацаваныя ў Лёкарно пакты... Усе іншыя партыі робяць розныя засьпярогі. Спадзяюцца вельмі бурнага паседжанья Рэйхстагу, а мо' і крызісу ўраду, які хоча (быццам) астацца верным свайму подпісу ў Лёкарно... Магчыма апэляцыя да краю, інакш кажучы—новыя выбары.

Новы францускі кабінэт.

Новы кабінэт Пэнлева складаецца выключна з радыкалаў, радыкалаў-сацыялістаў і сацыялістаў-рэспубліканцаў. Сацыялісты не ўвайшлі ў склад ўраду, але абяцалі яму падтрыманьне ў парламанце, калі ён рашуча будзе праводзіць апрацаваны ім праект падатку ад маемасцяў, ці—частковай канфіскацыі капіталаў—на ратаваньне дзяржаўных фінансаў. Нябывалай яшчэ дагэтуль відзе асаблівасцый новага кабінэту зьяўляецца тое, што ў ім аж 2 міністры фінансаў: адзін—сам прэм. Пэнлева—будзе кіраваць выпаўненнем апрацаванага ім пляну санацыі фінансаў і справай даўгоў, другі—міністар бюджэту—будзе падтрымліваць раўнавагу бюджэту. З гэтага відаць, што справа фінансавай санацыі—галоўнай задача кабінэту, як—і тое, насколькі цяжкая гэтая задача...

Французскія сацыялісты — проці Пэнлева.

Толькі надовячы сацыялістычныя паслы паставілі падтрымаць кабінэт Пэнлева—пад варункам выканання яго абяцанак у справе наравы фінансаў краю—шляхам рашучай палітыкі падаткаў на капітал. Але, відаць, капіталісты ў краі лішне моцныя, і Пэнлева толькі-што заявіў, што яго ўрад — „вельмі сьмелы, але... руйнаваць прамысловасць краю ня будзе“... а перад усім ня будзе „бурчыць істнуючага парадку“ (ведама-ж, буржуазнага—раю для капіталістаў)! Вынікі гэтай новай заявы выявіліся вельмі хутка. На канфэрэнцыі Нацыянальнай Рады французскіх сацыялістаў прынята пастанова — адмовіць даверыя ўраду Пэнлева...

Гэткім чынам, становішча новага кабінэту, як гэта і прадбачыла англійская прэса, ізноў такое-ж нятрывалае, як і першага...

На распачаўшайся сёсі парламанту адчынілася дыскусія аб агульнай палітыцы кабінэту. Камуніст Кашан рэзка крытыкаваў палітыку ўраду,—яго ўнутранае бяссільле і вонкавыя праступленні ў Марокко і Сірыі.

Францускі франк, як вынік усяго камплексу падзей у Францыі, ізноў катастрафічна паліацеў уніс...

Французы ў Сірыі.

Французская ўлада ў Сірыі трашчыць па ўсім швам.

Абурэнне ў Англіі і Амэрыцы на зьверскую бамбардироўку Дамаску, шмат каштаваўшую і людзей і добра англійскай і амэрыканскай калёніі ў гэным нешчаслівым месцы, будзе шмат каштаваць і Францыі. Перад усім яе ўраду прадстаўлены вялізарныя рахункі на адшкадаваньні за страты. А ведама, як англа-саксы ўмеюць цаніць—на вагу золата! — сваіх землякоў. Але яшчэ горш адаб'ецца французскае варварства ў Сірыі на палітычнай і маральнай павазе Францыі. Тут справа, здаецца, стагнула ўжо так востра, што Англія, падтрыманая Амэрыкай, хоча навет рабром паставіць у Лізе Народаў справу—перагляд французскага мандату на Сірыю, якая, як ведама, гаспадаруе там—з дазволу і ад імя Лігі Народаў...

Што датычыць ваеннага становішча Францыі ў Сірыі. дык слаўная „пабеда“ ген. Сарайя над Дамаскам ня прынесла Францыі навет беспасрэднай карысьці. — Бо, як кажа апошняя тэлеграма, французскія войскі пакінулі Дамаск... Відаць, дрэнна там наагул, калі яшчэ 2 палкі кавалерыі перакінуты французамі з Марокко ў Сірыю...

Разгром Дамаску абурыву проці Францыі ўвесь мусульманскі сьвет і шмат пашырнуў і ўзмоцніў паўстаньне... ў Марокко. Паслы пасьпехаў, якіх за ўсялякую цану дабіліся Французы ў Марокко — перад перыядам дажджоў, у часе якіх, здавалася, ня можна ніяк выяваць,—войскі іх супачылі на ляўрах, рыхтуючыся да новага наступленьня паслы дажджоў. А дажджы зусім не перашкодзілі ваяваць Абд-Эль Крыму: ён пачаў біць французваў і пад дажджом... З гэтага відаць, як небяспечна для французваў перакідаць войска з гэтага тэатру ваіны на сірыйскі.

Што датычыць Гішпанскага Марокка, дык апошнія пабеды вельмі мала супакоілі мадрыдзкіх валадароў, і яны, як ішучы гішпанскія газеты, прапануюць Францыі адступіць „свае“ Марокко ей, зразумела, за добрую плату. А дзеля таго, што Францыя наагул грошаў ня мае, дык яна быццам прыняла-бы на сябе частку гішпанскіх дзяржаўных даўгоў... Але-ж гэтага добра ў самай Францыі столькі, што Амэрыка хутка папросту прадасць яе з ліцытацыі!

Водгукі разгрому Дамаску.

Работвікі-арабы ў-ва ўсёй Палестыне абьясьцілі агульную забастоўку—у знак пратэсту проці здарэнняў у Дамаску.

„Лёкарно“ ў Малай Азіі.

Зловная канкурэнцыя двух жываедаў у Малай Азіі ідзе далей, ня глядзячы на ўсялякія „Лёкарно“ між Брытанам і Чэмберленам. Англія, „абураная“ на разгром французамі Дамаску, а праўдзівей—перапалюханая слабасцый Францыі ў Сірыі, пагражаючай англійскай уладзе ў Палестыне і Іраку, хоча адбраць зусім у Францыі мандат на Сірыю. З свайго боку Францыя хоча паказаць, што Англія таксама, калі яшчэ ня больш, слабая ў сваіх „мандатных“ валадзеньнях у Малай Азіі. Дзеля таго яна дазволіла Тур-

цыі правясці 5000 войск праз Сірыю — на граніцу Іраку, дзе будзе, відаць, аружна вырашана ўсё адкладаная справа Мосулю... Гэта выклікала яшчэ большае і ўжо зусім шчырае абурэнне ў Англіі проці Францыі.

Хатняя вайна ў Нітаі.

Вайна паміж „імператарам“ Чан-Тэо Лінам (дыктатар Манчжурый, падтрымліваны Японіяй і Англіяй) і ген. Ву-Пэй-Фу (галоўны камандзір арміяй цэнтральнага ўраду, які ўвайшоў у кантакт з ССРР) разгарэцца. Апошнія весткі кажучы аб пасьпехах Чан-Тэо Ліна, які ўзяў некалькі важных месцаў.

Новы шах у Пэрсіі.

Былы персідзкі прэм'ер Рыза-Хан, які даўно вёў вельмі спрытную палітыку—быццам проці манархіі ў краі, дабіўся сьпярга ад пакорнага яму парламанту пазбаўленьня трону сучаснага шаха і ўсёй яго дынастыі і даручэння яму, Рыза-Хану,—дыктатарскіх паўнамоцтваў. А цяпер толькі-што той жа парламент выбраў яго і шахам... Рыза-Хан пачне новую дынастыю і будзе называцца ўжо каралём Палаві.

ХРОНІКА.

Ю-ья ўгодкі існаваньня беларускае школы. 13 лістапада мінае дзесяць гадоў ад дня стварэння першае беларускае народнае школы ў м. Вільні. Гэта была наагул першая легальная беларуская школа ад пачатку нашага адраджэнскага руху.

У Вільні арганізацыяй сьвяткаваньня гэтага культурнага юбілею занялася Цэнтральная Беларуская Школьная Рада, вызначыўшы яго на нядзелю, 15 ліст., бо 13 выпадае ў будны дзень. Трэба думаць, што справай гэтай займецца і правінцыя.

З Наваградку мы атрымалі вестку, што тамака справа ўжо наладжана.

— Урад таварыства Беларускае Школы ў Наваградку ладзіць у дзень 15 лістапада ўрачыстае сьвяткаваньне 10-годзьдзя існаваньня беларускае школы.

Сьвята зложыцца з урачыстай акадэміі а гадзіне 1-й у дзень у памешканьні Наваградзкай Пажарніскай Старожы і вулічнага збору ахвяр.

Акадэмія будзе паўторана у той самы час у панядзелак 16 лістапада.

Праезд Яніі Купала. 27 кастрычніка праз Варшаву праехаў, вярочаючыся з Нямецчыны і Чэхаславацкыны, наш вялікі нацыянальны паэт Янка Купала. На просьбу яго аб дазвол спыніцца ў межах Польшчы на пару дзён і даведацца да Вільні польская ўлада адказала адмоўна, даўшы толькі транзітную візу (на праезд бяз права супыніцца).

Новая беларуская часопісь у Вільні. „Dziew. Wil.“ паведамляе, што нейкі п. Вольскі Станіслаў мае выдаваць у Вільні тыднёвік пад назовам „Сялянская Ніва“—у беларускай мове...

Што гэта за выдавец і ў якім напрамку будзе працаваць, мы яшчэ не даведаліся.

Падзяна. Урад Бел. Навук. Т-ва гэтым дзёкам за ахвяры ў Бел. Музэй ім. Ів Луцкевіча грамадзянам: 1) Клемансу Грымуце, в. Матылі, Сабакінск. гм., Лідск. пав.,—за акамянеласць з гэтых ваколіц; 2) Язэпу Шышко, в. Зарэчча, Чарневіцкае гм., Дзісн. пав.,—за 9 манэт.

„Ануратнасць“ дастаўні нашае газеты. Горадзенскія падпішчыкі „Жыцця Беларуса“ жалюцца, што пошта выдае ім нашу часопісь толькі на 3—4 дзень пасля выхаду яе.

Вьясьняем, што ў Вільні газета ідзе на пошту раніцай таго дня, які паказаны на самай газэце.

Суд над паліцэйскімі намісарамі. 4 лістапада ў Віленскім акружным судзе распачалася справа вышэйшых чыноў віленскае паліцыі: падінспэктара Толпыгі, начальніка сьледчае экспэзітуры Павловіча, кіраўніка і камісарыяту Шольца, пшодунікаў Рымкевіча, Кулакоўскага і Томковіча, ды нейкага Шнайдэра. Гэтая пачэсная кумпанія займалася тым, што адны з іх—„віжэйшыя“—рознымі пераследаваньнямі грамадзян выпцягвалі ад іх грошы, а другія—„вышэйшыя“—ня толькі ведалі аб гэтым і не перашкаджалі рабаваць людзей, але... атрымлівалі сваю долю!

На суд паклікана звыш 170 сьведкаў. Справа працягнецца, пэўне, некалькі дзён.

Пан Вімбор ведаў! „Kur. Wil.“ ў справаздачы з суда над паліцэйскімі камісарамі ў Вільні падае змест паказаньняў камісара ўраду на м. Вільню, п. Вімбора. Паміж іншым, п. Вімбор быццам заявіў, што „да яго даходзілі чуткі, што сьледчы ўрад м. Вільні быў цалом аплачываны беларусымі любам з Людвісарнае вуліцы“.

Значыць, п. Вімбор ведаў, што рабіла гэная шудерня! Аднак, зачыніў гэны клуб толькі пасля таго, як стуль былі вынінуты янраз тыя, хто аплачываў сьледчую паліцыю...

Характэрна!

Маральная гніль. Польскія газеты ў Вільні падалі сэнсацыйную вестку, што падпракурор пры віленскім акружным судзе, Вітольд Гурчын,

украў каля 50 тысяч золотых з скарбовых сум, якія праходзілі праз ягоныя рукі, як дэпазіты. Грошы гэныя ён проста прагуляў.

Па загаду пракурора пры апеляцыйным судзе Плішчынскага Гурчына заарыштавалі і паса-дзілі ў вастрог.

Справа гэтая выклікала нават і сярод польскага грамадзянства вялікае „парушэнне“, пака-заўшы, як далёка зайшло маральнае гніццё ся-род гэтага грамадзянства!

Да справы інжэнера Недзялковскага. След-ства ў справе павятовага інжэнера ў Сьвянцяхах, Станіслава Недзялковскага, які, пакараўшы грошы на праўку дарог, удёк у Літву, выдаючы сябе за „палітычнага“ эмігранта, — выясьніла, што Недзял-ковскі ўкраў „толькі 12,864 золоты.

Напад банды пад Ляхавічамі. „Дз. Віл.“ даюць, што гэтымі днямі на сашы між Ляха-вічамі і Сіняўкай на праездных напала банда з 17 азброеных людзей. Абрабагаўшы ўсіх дарэшткі, банда ўцякла ў лес, пакуль паліцыя і пэгранічні-кі здалелі прысьці на ратунак.

3 жыцьця Горадні.

× **Беларускі канцэрт у Горадні.** 31-га кастрыч-ніка Беларускае Драматычнае Тэатра ў Горадні ўладзіла канцэрт-баль. Прапяў хор 12 песьняў: Нёман, Дняпро, Сьбірскія песьні інш., а пасля іграў струнны ар-кестр. Усё грамадзянства было вельмі здаволена па-станоўкай канцэрту.

Саля б. „Макабі“ была перапоўнена публікай, і збор вельмі добры.

Канцэрт наладжаны быў на карысьць беларуска-га дзіцячага прытулку ў Горадні.

× **І пясцоўцаў разганяюць, калі яны — беларусы!** 25-га кастрычніка партыя „Пяст“ склікала „зезд“ у Горадні.

Пясцоўцы ўвайшлі ў параўменне з „беларуса-мі“ — ведама, дэфэнзўнага кірунку — у асобе п. Шурпы (актывіста), які знаходзіцца пад судом за растрату грошай Беларускага Прытулку ў Горадні. Вось, гэны пан сабраў некалькі сваіх кумпанаў, якія меліся прад-стаўляць „беларускі народ“. Але ж аказалася, што і пясцоўскім агентам, раз яны беларусы, улада не да-вярае: даведаўшыся аб „вялікім зьездзе“, на якім бы-ло ажно... паўтара чалавек! — зьявілася на месца па-ліцыя, зрабіла пратакол і разагнала „дэлегатаў“.

× **Камуністы, ці артысты?** 26-га кастрычніка Горадзеньскі Акружны Суд разглядаў справу чатырох палітычных, абвінавачаных з арт. 102 ч. 1, К. К. Аб-вінавачаныя з мястэчка Крынак, Горадзеньскага пав.: Пружанскі, Стамблер, Віткін і Софэр.

Склад судзьдзяў: старш. Новінскі, Матусевіч і Кошубскі.

Абвінавачываў падпракур. Багенскі.

Баранілі: адвакат Барансон з Варшавы й Фін-штэрбэрг з Горадні.

Сьведкамі з боку абвінавачаньня выступалі: шэф Горадзен. Палітычнай Паліцыі Хімковскі, які на суд не зьявіўся, і суд пастанавіў прачытаць яго 2 пака-заны, даныя ў судзьдзі сьледчага; другі вывадоўца Ібэль.

Сьведкаў абароны 38, сярод іх віцэ-бурмістр Крынскага магістрату, б. памочнік камэнданта крынскай паліцыі Цёлкевіч і сакрэтэр цэнтрал. саюзу гар-бароў з Варшавы — Швэбэль.

Вывадоўца Ібэль заявіў, што ён па даручэньню крынскага камэнд. Цёлкевіча падыйшоў пад той дом, дзе знаходзіліся абвінавачаныя, і пад вакном пад-слухаў, як яны гаварылі прамовы і пялі Інтэрна-цыянал.

Сьведка Цёлкевіча запярэчыў паказаньням выва-доўцы Ібэля і на вочнай стаўцы заявіў Ібэлю ў вочы: „pan biezczelnie kłamie“.

Іншыя сьведкі сьвярдзілі, што ў той час, калі яны знаходзіліся ў хаце, то была рэпэтыцыя п'есы „Дыбук“ са сьпевамі і што абвінавачаныя нічога су-польнага з камунізмам ня маюць.

Сьведка Швэбэль (П.П.С.) сьвярдзіў, што крынс-кі саюз гарбароў не знаходзіцца пад уплывам каму-ністаў. У той час, калі арыштавалі абвінавачаных, дык ён зразу зьявіўся да шэфа палітычнай паліцыі ў Гора-дні — Хімковскага, і заявіў, што яны не камуністы. Хімковскі, як шэф паліцыі, даў адказ, што ў зьвязку з распаўсюджаньнем на „Крэсах“ камуністычнай літэ-ратуры ён, Хімковскі, атрымаў выгавар ад Беластоц-кага ваяводзтва за халатныя адносіны да нелегальных арганізацыяў. Тады Хімковскі выслаў у Крынкі вывад. Ібэля, каб знайсьці вінаватых.

І той, вывадоўца Ібэль, замест знайсьці, каго трэба, узяў нявінных людзей. Пры гэтым дабавіў, што арыштаваных будучь праз некалькі дзён звольнены.

Ня глядзячы на ўсе даныя факты аб нявінасьці абвінавачаных, суд пасля паўгадзіннай нарады вынес прыгавар усім чатыром абвінавачаным па 4 г. катаргі.

× **Даразны суд.** 10-га красавіка быў забіты ін-жэнер Кеніг з Горадні, назаўтрае паліцыя ўдалося за-трымаць нейкага тэхніка Чарковскага, які аказаўся забойцам інжэнера: на доказ чаго пры ім знойдзены грошы, партфэль і інш., што было забрана ў інжэнера. 30 га кастрычніка яго судзіў даразны суд.

Абвінавачаны заявіў, што ён сам інжэнера не забіваў, а толькі прыняў учасьце ў заговары й кара-ўліў, а забойства ўчынілі два яго супольнікі.

Даразны суд вынес сьмяротны прыгавар, але-ж Прэзыдэнт Рэспублікі замяніў кару сьмерці вастрогам. Нёман.

Карэспандэнцыі.

„Назаны і нашыя пастыры“.

(З Дзісьненшчыны).

Ішчэ ў 1923 г. Сьнод у Варшаве выдаў паста-нову, каб сьвяшчэньнікі парахвіляльныя — на нашых бе-ларускіх абшарах — перайшлі на навуку ў народнай мове, г. ё. беларускай. На падмогу нашым айцам па-чаў выхадзіць „Праваслаўны Беларус“ і ў далатак друкаваньня казаньні ў беларускай мове.

Чаго, здаецца, лепш: цяжка забыцца на „еж“ і „ащэ“ — бярэ друкаванае казаньне і чытай, калі ў га-лаве сам чаго не скамбінуеш.

Але ўсё дарэмна. Дарэмна пастанова Сьноду, дарэмна й трата грошай на друкаваньне, дарэмна й праца людзей у гэтым сынадалным выдаўніцтве. Бо яшчэ ў цэлым павеце (ня ведаю, як у другіх) ня чу-ваць, каб сьвяшчэньнік меў казаньне панашаму — па-беларуску, а іншыя з „айцоў“ дык толькі сьмяюцца з гэтага.

Ня шкодзіла б Сьноду (калі б ён быў незалеж-ны) і кансысторыям цвёрда патрэбаваць (як яны ўмеюць цвёрда трэбаваць грошы ад цэркваў!), каб нашыя „айцы“ ўзяліся за навуку нас у нашай роднай беларускай мове!.

Зязюля.

Спаганяюць падаткі.

(З Міжавіцкае гм. Слонімскага пав.).

Народная прыказка кажа: працуй да поту — паясі ў ахвоту. Войт наш, пан Савіцкі, акуратна трымаецца гэтай прыказкі, распачаўшы працу па спагону падат-каў. Бачучы, што прыказы, якія ён пісаў і пасылаў солтысам цэлымі лукамі, не спаўняюцца, ён сам пачаў аб'яжджаць вёскі сваёй гміны і сьцягваць падаткі з бедных мужыкоў-хлебаробаў. Перш-наперш войт пры-ехаў у вёскі Пасінічы й Варонічы і патрэбаваў, каб нясьлі падаткі, а калі і жывое слова самога „ясна-вьяльможнага“ войта не памагло, дык ён стаў апісваць рэчы, якія на яго пагляд былі найкарысьнейшыя: па-латно, сячкарні, сьвіньні, быкоў і інш. Выпаўніўшы ўсё, як належала быць, войт прыказаў, каб 15 кастрычніка ўсе апісанья рэчы былі прывезены на рынак у Слонім дзеля прадажы. Аднак, ня верачы ў зьдзейсьнен-не свайго апошняга прыказу, войт сам цэлую ноч пе-рад 15/X працаваў да поту, выганяючы хурманкі з сэквэстраванымі рэчамі да Слоніма. На рынку ў месь-це сам-жа войт з помаччу свайго пісара прадаваў усё гэтае дабро. Але людзі не хацелі нічога купляць. А войту, відаць, надта хацелася, каб прадаць усе гэтыя рэчы, бо як жа-ж: працаваў, працаваў, а пладоў пра-цы няма! Але з усякага нялоўкага палажэньня бывае выхад, які і тут знайшоўся, а іменна: непраданыя рэ-чы павязьлі да гміны, за выняткам аднаго пэрсюка, якога купіў, як кажуць, сесьць войта — шляхціц — для свайго зяцька за 50 золотых. Парсюк, запраўдны ца-на якому 100—120 зл., быў беднага жыхара в. Варо-ніч М. Аляхновіча.

Трэба адзначыць, што войт Савіцкі на прадажы чужога добра не застанаўліваецца. Але й гэтага мала. Ён яшчэ і ў турму жане за падаткі. У вёсцы Пасіні-чы, калі за падаткі забіраў палатно ў жыхара Я. Сель-кі, дык сын яго Міхась стаў не даваць і сварыцца з войтам, — ведама, кожнаму шкада свае працы. Ня гле-дзячы на сварку, войт палатно забраў, а назаўтра прыслаў паліцыю, якая арыштавала хлапца і, закаваў-шы ў кайданы, адвезла ў турму ў Слонім. Пасля да-просу сьледавацеля хлапец быў звольнены, прасядзеў-шы 4 дні.

Аўген Блажук.

3 Радавае Беларусі.

110 пэдагогаў. Пэдагагічны факультэт Беларуска-га Дзяржаўнага Унівэрсытэту ў Менску выпусьціў сёлета 110 дыплёмованых пэдагогаў.

Гістарычна-археалагічная выстаўна. 21-га ка-стрычніка ў Менску адчынілася гістарычна-археалагіч-ная выстаўка рэчаў, якія былі знойдзены сёлета ў ча-се археалагічных раскопак у ваколіцах Менска. Сярод экспанатаў ёсьць цэнныя матар'ялы курганнай куль-туры Беларусі VI—X стагодзьдзяў.

Навуковае выдавецтва. Інбелкульт мае больш за 300 лістоў недрукаваных матар'ялаў і твораў баларускіх вучоных. Сярод іх ёсьць цэнныя матар'ялы па эт-награфіі, кліматалёгіі, справаздачы экспэдыцыяў Інбел-культу, гістарычныя працы, пераклады класычнай лі-тэратуры на беларускую мову і інш. Сярод рукапісаў ёсьць працы Доўнар Запольскага, Кэйгородава, Серж-путоўскага, Гарэцкага ды інш. Інбелкульт стараецца дастаць грошы, каб надрукаваць гэтыя рукапісы.

Новыя кнігі. Дзяржаўным Выдавецтвам Беларусі выпушчаны з друку гэтакія кнігі:

Янна Купала. Збор твораў, т. I. Якуб Колас. Сь-мон Музыка. Поэма. Цішка Гартны. Урачыстасьць. Вершы. Траюноўскі. Курс прыродназнаўства, ч. I. Ду-боўна. Трысьцё. Вершы. Маладняк. № 8 часопісь. А. Бараноўскі. Змаганьне з пажарамі. А. Лазоўскі. Аснаўныя моманты ў разьвіцьці міжнароднага руху. М. Чарот. Босья на вогнішчы. С. Былінскі. Гутарка пра жаночыя хваробы. М. Томскі. Прафэсыянальны саюз на новых шляхах. М. Томскі. Прафэсыянальны рух у Расеі. Ал. Зайцаў. Важныя пастановы партыі аб сялянскай гаспадарцы і І. Цьвікевіч. Як усьцераг-чыся ад сыфілісу.

Перадача архіўных матар'ялаў аб Беларусі. У межах РСФСР знаходзяцца архіўныя цэннасьці, якія датыкаюцца некаторых галін жыцьця Беларусі. Урад РСФСР згадзіўся перадаць Беларусі гэтыя архівы.

Дзеля атрыманьня гэтых архіваў складзена камі-сія ў складзе грам. Жылуновіча і Мялешкі.

Пытаньне аб бібліяцеці б. Полацкай анадэміі. З прычыны таго, што бібліятэка б. Полацкай анадэміі, якая зьмяшчае ў сабе да 12 тыс. томаў, пераважна выданьняў XVI—XVIII стаг., ня можа быць выкары-стана на мейсцы для навуковай працы, па просьбе Інстытуту Бел. Культуры НККА даў загад перавезьці гэтыя кніжныя фонды з Вцебску і зьмясьціць іх у Беларускай Дзяржаўнай Бібліяцеці.

Дзеля дастаўкі кніг у Менск пасланы адпаведны працаўнік.

Беларусь на зьміране. Беларускае дзяржаўнае кіно зрабіла некалькі зьнімаў з жыцьця Беларусі, якія ў хуткім часе будуць дэманстравацца ў тэатрах і клюбах.

Так, ужо ёсьць зьнімкі мэлірацыйнай працы ў Мазыры, Жыткавічах і па Найдэ-Бялейскаму каналу, зьнімкі манёўраў беларускага войска і інш.

3 Латвіі.

За брахлівыя паклёпы на беларусаў.

Дэпутат Латвійскага Союму Франц Кэмп, які на-вет быў сакратаром прэзыдыуму Союму, паўтраця года назад зьмясьціў у Рыжскай латышскай газэце „Jaun-kaš Zinas“ вялікую стацьцю з вострымі нападмі на беларусаў. У гэтай стацьці ён пісаў, што быццам бе-ларусаў у Латвіі няма, а што ўсе тыя, каго залічылі беларусамі пры перапісі, ёсьць не беларусы, а „белыя латгалыцы“, праз палянізацыю і русыфікацыю, зрабіў-шыся нечым сярэднім паміж палякамі і расейцамі, г. ё. беларусамі. Аднак, адчуваючы, што довады яго ніко-га не пераканаюць, Франц Кэмп надумаў „пастра-шыць“ латвійскае грамадзянства і ўрад ня толькі не-бясьпекай далейшага зьбеларушчываньня Латгалі, але і небясьпекай „чырвонай“. У гэтых мэтах ён ня спы-ніўся перад яўнай няпраўдаю і абгаворамі беларускіх дзеячоў у Латвіі, вінаватых іх у розных брыдкіх учынках.

Беларускія дзеячы праз тую-ж газэту спраставалі ўсё гэта, а грам. К. Езавітаў прыцягнуў Ф. Кэмп да судовай адказнасьці.

Судовая справа цягнулася досыць доўга, але-ж урэшце ўсё-такі Соім выдаў Ф. Кэмп суду, які і ад-быўся 9-га кастрычніка с. г. Судовая Палата, залсу-хаўшы справу і разгледзіўшы прадстаўленьня гр. Еза-вітавым даныя, пастанавіла засудзіць Ф. Кэмп за паклёп у прэсе на 2 тыдні турмы.

Гэтая пастанова важна для беларусаў з боку маральнага. Яна паказвае, што беларусы ў Латвіі мо-гуць знайсьці йшчэ бестаронных судзьдзяў, якія ба-роняць іх ад ілжы і нягодных паклёпаў іх ворагаў.

Паштовая скрынка.

Атрымана:

Ад: М. Ламана, Якіма Носа, М. Кавалеўска-га, Канстантага Буцькі, Яна Есіса, Яна Дарашке-віча, Аляксея Мамаю, Тодара Здановіча, Лявона Абляжэя, Пятра Тымашэвіча, Ігната Лукьяновіча, Аляксандра Андрюкевіча, Зьмітра Бяляя, А. Ані-шчыка, Сініцкага, Вінцэнтага, Кліма Парфянюка — па 2 золоты.

Ад: Ігната Дзяменіка, Пранцішка Каладзэя, Клеманса Грымуты, С. М. Пагуды — па 3 золоты.

Ад: М. Гучка, Міхала Карповіча, Тамаша Кандрацюка, Яна Марчука, Канстантага Гойдза — па 4 золоты.

Ад: Базыля Канюха, Нічыпара Савіча і Аляк-сандра Вільчыцкага — па 5 золоты.

Ад: С. Любіч-Маеўскага, Уладзіміра Бэзуш-ко, Сымона Томка, Аляксандра Марчука — па 6 зл.

Ад: Міхала Калюты, Пятра Канюха і Шлот-скага — па 10 золоты.

Ад: У Грыневіча — 1 зл.

Ад: Рыгора Шышкоўскага — 2 зл. 50 гр.

Падпішчыку № 2209. — Грошы ад Вас атрыма-ны і газэта выслаецца акуратна. — Чаму Вы не атрымалі № 13, ня ведаем. — Мо' хто з Вашай пош-ты пераймае?

Карэспандэнту Нядбайле, у Пліскай гм. З ва-шае карэспандэнцыі цяжка зразумець, каторы з солтысаў пакараў сабраныя на падаткі грошы і ўдэж заграціцу: Стары, ці новы?

ПАВАЖАНЫЯ ГРАМАДЗЯНЕ ПАПІШЧЫНІ!

Як найхутчэй пасьпэшыце з прысылкай грошы за газэту. Істнаваньне яе залежыць ад Вас. Хто адашле доўг, а таксама і падпіску да новага году, той атрымае кніжку Янкі Пачопкі „ГАРОДНІЦТВА“. „Як трэба гаспадарыць на гародзе, каб мець добрае варыва...“

Адміністрацыя.